

Plastik i tworzywa sztuczne

a kryzys klimatyczny

Projekt zrealizowany we współpracy z Centrum Cyfrowym

CENTRUM CYFROWE

**SPOŁ
ED**
DLA KLIMATU

Ten plik udostępniony jest na licencji

spis treści

CZĘŚĆ 1 – dla nauczycielki, dla nauczyciela

- 4 ZAPISY W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ,
KTÓRE UZASADNIAJĄ WPROWADZENIE
TEMATU KRYZYSU KLIMATYCZNEGO
NA ZAJĘCIA LEKCYJNE
- 7 SŁOWA KLUCZOWE
- 8 PIGUŁKA WIEDZY
- 9 CIEKAWE AKCJE SPOŁECZNE,
DO KTÓRYCH MOŻNA ODWOŁAĆ SIĘ
NA ZAJĘCIACH
- 10 JEŚLI CHCESZ SIĘ DOWIEDZIEĆ WIĘCEJ

CZĘŚĆ 2 – dla uczennicy, dla ucznia

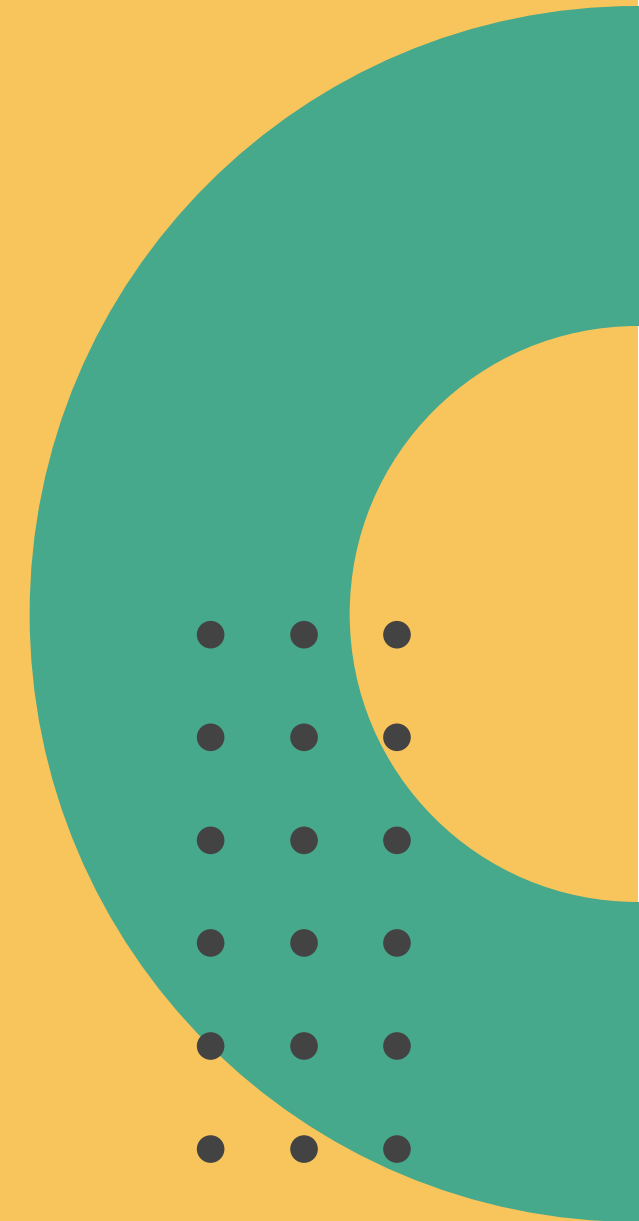
- 12 PREZENTACJA
- 38 METODY PRACY
Z PRZYGOTOWANYMI MATERIAŁAMI
  - 38 METODA 1
  - 38 METODA 2
  - 38 METODA 3
  - 39 METODA 4
- 40 DYLEMAT
- 41 MATERIAŁY INTERAKTYWNE
- 42 GRAFIKI DO WYDRUKU

CZĘŚĆ 1

**dla nauczycielki,
dla nauczyciela**

• • • • • • • •

Zapisy w podstawie programowej, które uzasadniają wprowadzenie tematu kryzysu klimatycznego na zajęcia lekcyjne

PODSTAWA PROGRAMOWA ETYKA (2017) szkoła podstawowa, klasy 4–8

E2-PODST-ETY-2.0-II.20

Uczeń: objaśnia, czym jest szacunek, przyjaźń, życzliwość, altruizm, troska, bezinteresowność, wolontariat, koleżeństwo, wdzięczność, współczucie, empatia, zaufanie, nietykalność osobista, tolerancja, dobro wspólne, naród, pluralizm, współdziałanie, sprawiedliwość, praworządność, solidarność, patriotyzm, bohaterstwo, wolność polityczna.

E2-PODST-ETY-2.0-IV.1

Uczeń: podaje przykłady ludzkich wytworów materialnych i niematerialnych oraz rozważa ich znaczenie w kontekście pytania o dobre życie.

E2-PODST-ETY-2.0-IV.8

Uczeń: objaśnia, czym jest społeczna odpowiedzialność biznesu.

E2-PODST-ETY-2.0-V

Człowiek wobec przyrody. Uczeń:

- E2-PODST-ETY-2.0-V.1
wyjaśnia, co to znaczy, że przyroda jest dobrem (wartością);
- E2-PODST-ETY-2.0-V.2
dostrzega wartość miejsc, w których żyje;

- E2-PODST-ETY-2.0-V.3
jest świadomy, że przyroda jest dobrem, które należy chronić i uzasadnia potrzebę ochrony przyrody;
- E2-PODST-ETY-2.0-V.4
podaje przykłady właściwego korzystania z dobrodziejstw przyrody;
- E2-PODST-ETY-2.0-V.5
wie, jak można chronić przyrodę i angażuje się w działania na rzecz ochrony przyrody;
- E2-PODST-ETY-2.0-V.6
wyjaśnia ideę odpowiedzialności za przyszłe pokolenia oraz rekonstruuje argumentację z odpowiedzialności za przyszłe pokolenia.

PODSTAWA PROGRAMOWA ETYKA (2018) liceum i technikum

E3-LO-ETY-2.2-ZPOD-II.5.1

Uczeń: określa, czym jest bioróżnorodność, uzasadnia potrzebę ochrony bioróżnorodności;

E3-LO-ETY-2.2-ZPOD-II.5.1

Uczeń: rozważa zagadnienie moralnego statusu zwierząt

E3-LO-ETY-2.2-ZPOD-II.5.3

Uczeń: formułuje argumenty na rzecz ochrony przyrody, angażuje się w działania na rzecz ochrony środowiska.

PODSTAWA PROGRAMOWA ETYKA (2012) liceum i technikum (po gimnazjum)

TREŚCI NAUCZANIA (WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE):

11. Moralne aspekty pracy i różnych dziedzin życia publicznego. (...) Zagadnienie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju. Moralny wymiar stosunku człowieka do świata przyrody.

PODSTAWA PROGRAMOWA WOS (2017)

szkoła podstawowa, klasa 8

E2-PODST-WOS-2.0-XII.5

Uczeń: formułuje sądy w sprawach wybranych problemów społecznych współczesnego świata; rozważa propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.

PODSTAWA PROGRAMOWA WOS (2018)

liceum (poziom rozszerzony)

E3-LO-WOS-2.2-ZROZ-XIII.4

Uczeń: wyjaśnia na przykładach wzajemne zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe pomiędzy państwami o różnym poziomie PKB i różnej jego strukturze; wyjaśnia znaczenie okresu kolonializmu w tych zależnościach;

E3-LO-WOS-2.2-ZROZ-XIII.7

Uczeń: charakteryzuje wpływ globalnych korporacji na współczesną politykę, gospodarkę i społeczeństwo.

PODSTAWA PROGRAMOWA JĘZYK POLSKI

szkoła podstawowa, klasy 4–8

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.
4. Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami.
7. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

II. Kształcenie językowe:

4. Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w tym także z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się.
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej.

III. Tworzenie wypowiedzi:

1. Usprawnianie czynności fonacyjnych, artykulacyjnych i prozodycznych uczniów.
2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi ustnych i pisemnych.
3. Kształcenie umiejętności wygłaszania, recytacji i interpretacji głosowej tekstów mówionych, doskonalenie dykcji i operowania głosem.
6. Poznajowanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania, oraz rozpoznawanie manipulacji językowej.

IV. Samokształcenie:

1. Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.
2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.
3. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzysłowu, przypisów i odsyłaczy oraz szacunku dla cudzej własności intelektualnej.
5. Rozwijanie umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy.
6. Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji.

PODSTAWA PROGRAMOWA JĘZYK POLSKI (2018)

liceum i technikum

WYMAGANIA OGÓLNE

- I.9 Kształcenie umiejętności rozumienia roli mediów oraz ich wpływu na zachowania i postawy ludzi, a także krytycznego odbioru przekazów medialnych oraz świadomego korzystania z nich.
- I.10 Budowanie systemu wartości na fundamencie prawdy, dobra i piękna oraz szacunku dla człowieka.
- I.11 Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka (np. wierność, odpowiedzialność, umiar) oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej (np. patriotyzm, sprawiedliwość, obowiązkowość, szlachetność, walka, praca, odwaga, roztropność).
- III.1 Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.
- III.2 Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych i pisemnych.
- III.3 Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.
- IV.2 Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, w tym zasobów cyfrowych, oceny ich rzetelności, wiarygodności i poprawności merytorycznej.
- IV.6 Umacnianie postawy poszanowania dla cudzej własności intelektualnej.

WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- II.1 przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- II.2 analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- II.3.7 stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- II.3.8 rozróżnia pojęcia manipulacji, dezinformacji, postprawdy, stereotypu, bańki informacyjnej, wiralności; rozpoznaje te zjawiska w tekstach i je charakteryzuje;

- II.3.9 stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednie do sytuacji;
- III.1.1 formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- III.1.6 rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;
- III.1.8 rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklam;
- III.2.1 zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- III.2.4 zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- IV.1 rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;
- IV.2 porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- IV.3 korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- IV.5 dokonuje krytycznej selekcji źródeł;
- IV.6 wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
- IV.11 korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.

PODSTAWA PROGRAMOWA JĘZYK POLSKI (2012)

liceum i technikum

Uczeń:

- I.1.8 rozpoznaje pytania podchwytliwe i sugerujące odpowiedź;
- I.1.9 rozpoznaje manipulację językową w tekstach reklamowych, w języku polityków i dziennikarzy;
- I.3.1 analizuje i definiuje (w razie potrzeby z pomocą słowników) znaczenia słów;

- I.3.8 odróżnia słownictwo neutralne od emocjonalnego i wartościującego;
- II.4.1 dostrzega związek języka z wartościami, rozumie, że język podlega wartościowaniu, (np. język jasny, prosty, zrozumiały, obrazowy, piękny), jest narzędziem wartościowania, a także źródłem poznania wartości (utrwalonych w znaczeniach nazw wartości, takich jak: dobro, prawda, piękno; wiara, nadzieja, miłość; wolność, równość, braterstwo; Bóg, honor, ojczyzna; solidarność, niepodległość, tolerancja);
- II.4.2 dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne;
- II.4.3 dostrzega w świecie konflikty wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia) oraz rozumie źródła tych konfliktów;
- III.1.5 stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; wystrzega się nieuczciwych zabiegów erystycznych;
- III.1.7 wykonuje różne działania na tekście cudzym (np. streszcza, parafrazuje, sporządza konspekt, cytuje).

 OPRACOWAŁY: Małgorzata Kamińska, Agnieszka Leszczyńska, Katarzyna Polak, Ilona Starosta

Słowa kluczowe

Gospodarka odpadami

szereg procesów związanych ze zbieraniem i przetwarzaniem odpadów, nadzorem nad tego typu działaniami, jak również późniejsze postępowanie z miejscami unieszkodliwiania odpadów. Gospodarka odpadami obejmuje także pośredniczenie w sprzedaży i sprzedaż odpadów.

Mikroplastik

cząsteczki tworzyw sztucznych o średnicy mniejszej niż 5 milimetrów, używane do produkcji niektórych produktów, między innymi brokatu, pasty do zębów czy kremów z filtrem. Mikroplastik powstaje również również na skutek powolnej degeneracji tworzyw sztucznych, na przykład butelek PE.

Cykl życia tworzyw sztucznych

obejmuje proces od wydobycia paliw kopalnych, ich transportu i rafinacji przez wytworzenie produktów po zagospodarowanie odpadów plastikowych i ich długoterminową degradację w środowisku.

Przemysł petrochemiczny

przemysł przerobu półproduktów uzyskanych w rafineriach; produkuje przede wszystkim benzynę i inne paliwa ropopochodne, surowce dla ciężkiej syntezy organicznej oraz tworzywa sztuczne: polietylen, polipropylen i inne.

Recykling

(ang. recycling) jedna z kompleksowych metod ochrony środowiska naturalnego; system organizacji obiegu materiałów, które mogą być wielokrotnie przetwarzane. W potocznym rozumieniu to jest też uszycie woreczka ze starej firanki albo zrobienie ozdobnego pudełka na drobiazgi z kartonu po butach.

Emisje gazów cieplarnianych

wydzielanie składników atmosfery ziemskiej, które dzięki swoim własnościom fizykochemicznym mają zdolność zatrzymywania energii słonecznej w obrębie atmosfery ziemskiej. Do gazów cieplarnianych zaliczamy: dwutlenek węgla (CO₂), metan (CH₄), podtlenek azotu (N₂O), gazy z grupy fluoropochodnych węglowodorów (HFCs), perfluoropochodnych związków węgla (PFCs) oraz sześćfluorku siarki (SF₆).

Ślad węglowy

całkowita suma emisji gazów cieplarnianych wywołanych bezpośrednio lub pośrednio przez daną osobę, organizację, wydarzenie lub produkt; jest rodzajem śladu ekologicznego i obejmuje emisje dwutlenku węgla, metanu, podtlenku azotu i innych gazów cieplarnianych.

Greenwashing

(nazywany też „ekościemą”, „zazielenianiem”, „zielonym mydleniem oczu” czy „zielonym kłamstwem”). zjawisko polegające na wywoływaniu u klientów poszukujących towarów wytworzonych zgodnie z zasadami ekologii i ochrony środowiska wrażenia, że produkt lub firma go wytwarzająca są w zgodzie z naturą i ekologią wyłącznie dla wykreowania pozytywnego wizerunku w opinii publicznej

Młodzieżowy Strajk Klimatyczny

międzynarodowy ruch uczniów i studentów, którzy w czasie zajęć szkolnych protestują przeciw bierności polityków wobec globalnego ocieplenia i wywołanych przez człowieka zmian klimatu.

Pigułka wiedzy

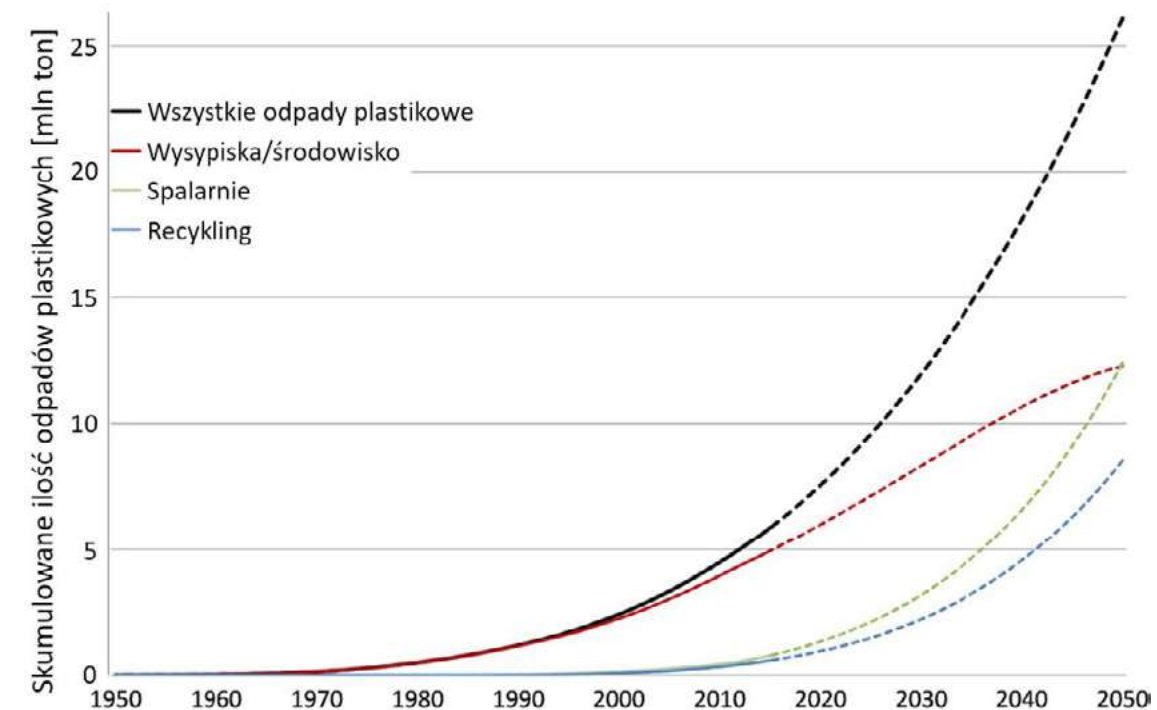
Tworzywa sztuczne, potocznie zwane plastikami, powstają w zdecydowanej większości z ropy naftowej lub gazu ziemnego, które następnie poddaje się rafinacji i wzbogaca różnymi dodatkami. Plastik jest tani i wytrzymały, łatwo z niego stworzyć przedmioty o dowolnym kształcie (drukarki 3D) i w zależności od dodatków może mieć pożądane właściwości, dzięki czemu ma wiele różnorodnych zastosowań – od części statków kosmicznych po koraliki.

Tworzywa sztuczne okazały się tak przydatne, że stały się nieodłączną częścią gospodarki, a ich produkcja ciągle rośnie. Sto lat temu plastiku w naszym życiu zupełnie nie było, w połowie XX wieku produkcja wynosiła 2 mln ton, obecnie zaś wytwarzamy go w ilości przekraczającej 400 mln ton rocznie, z czego największy udział ma produkcja plastiku do produkcji jednorazowych opakowań (Geyer i in., 2017).

Plastik nie znika tak po prostu ze środowiska, lecz stopniowo zamienia się w mikroplastik i staje toksycznym pyłem, powodującym chaos w łańcuchu pokarmowym. Trafia do planktonu, zjadają go ryby, a za pośrednictwem zwierząt trafia też na nasze stoły. Co roku każdy z nas zjada co najmniej kilkadziesiąt tysięcy cząsteczek mikroplastiku (Cox i in., 2019).

Wpływ produkcji i utylizacji tworzyw sztucznych na zmianę klimatu jest bardzo znaczący. Kwestią tą zajęli się autorzy raportu [Plastic & Climate: The Hidden Costs of a Plastic Planet](#), przygotowanego przez Centrum Międzynarodowego Prawa Środowiskowego ([Center for International Environmental Law](#)).

Aktualne emisje z produkcji i spalania plastiku wynoszą 0,86 mld ton CO₂e (równoważnik dwutlenku węgla (CO₂e) to stężenie dwutlenku węgla jakie skutkowałoby identycznym poziomem wymuszania radiacyjnego jak dane stężenie porównywanego gazu cieplarnianego). Jeśli będą rosły dalej zgodnie z prognozami przemysłu petrochemicznego, który planuje budowę setek nowych instalacji do produkcji tworzyw sztucznych, to do 2030 roku emisje wzrosną do poziomu 1,34 mld ton, a do 2050 roku 2,80 mld ton.

Emisje gazów cieplarnianych mają miejsce na każdym etapie cyklu życia plastiku:

- podczas wydobycia paliw kopalnych i ich transportu;
- podczas rafinacji i wytwarzania produktów;
- podczas zagospodarowywania odpadów plastikowych;
- długoterminowo podczas degradacji w środowisku.

Spalanie tony plastiku prowadzi do emisji ok. 2,9 t CO₂, jednak gdy spalarnia dostarcza energii, zastępując spalanie paliw kopalnych, emisje ze spalania są pomniejszane o wartość emisji, jaka miała by miejsce, gdyby spalić te paliwa kopalne – stąd w zestawieniu na rys. 4 przyjęto 0,9 ton emisji CO₂ dla spalarni, a nie 2,9 tony.

Trafiający do środowiska plastik zaczyna ulegać degradacji, podczas której emituje metan i inne gazy cieplarniane. Dodatkowo, znajdujące się w oceanach cząsteczki mikroplastiku są szkodliwe dla fitoplanktonu, stanowiącego istotny mechanizm usuwania dwutlenku węgla z atmosfery oraz produkcji węglowodanów dla zooplanktonu i większych zwierząt, uczestniczących w usuwaniu węgla w głębiny oceaniczne – obecność plastiku w oceanach spowalnia więc zdolność oceanu do pochłaniania CO₂.

Gospodarka odpadami w Polsce jest prawdziwym problemem dla środowiska https://pl.wikipedia.org/wiki/Gospodarka_odpadami

Dużym nadużyciem, związanym z zafałszowywaniem informacji o szkodliwości odpadów dla środowiska, jest greenwashing. Według badań agencji marketingu środowiskowego TerraChoice przynajmniej jedną cechą greenwashingu można wyróżnić w 98% zbadanych przez nią produktów. W 1992 organizacja **Greenpeace** wydała dokument *The Greenpeace Book of Greenwash* wymieniający ówczesne przykłady „ekościemy”. Greenwashing jest monitorowany przez wiele organizacji, m.in. na prowadzonej przez EnviroMedia stronie greenwashingindex.com można oceniać obecne na rynku reklamy pod kątem wprowadzania w błąd.

Z greenwashingiem mamy do czynienia, gdy:

- **firma stosuje ukryte koszty alternatywne** – podaje błędne informacje na temat cech produktu, odnoszących się do jego oddziaływania na środowisko (np. energooszczędna elektronika wykonana jest faktycznie z niebezpiecznych dla środowiska materiałów).
- **firma podkreśla jako ekologiczne fakty bez związku z rzeczywistością** – odwołuje się do czegoś, co nie ma racji bytu (np. podkreślanie, że kosmetyk nie zawiera freonów, podczas gdy ich używanie jest od zabronione od lat 90.).
- **firma redukuje swoje koszty pod pozorem dbałości o środowisko** (na przykład wysyła faktury e-mailem czy prosi o rzadsze używanie ręczników).
- **firma nie przedstawia dowodów** – nie ma dostępnych informacji o ekologiczności produktu ani też żadnych wiarygodnych certyfikatów.
- **firma celowo stosuje brak precyzji** – opisy produktów są nieszczegółowe lub niesprecyzowane, mogą być źle zrozumiane przez konsumenta; przykładem jest określenie „all natural” (arsen, uran, rtęć czy formaldehyd też występują w naturze, ale są trujące – „naturalny” niekoniecznie oznacza „zielony”).
- **firma podkreśla „mniejsze zło” używania jej produktów** – na przykład „ekologiczne” papierosy czy „przyjazne dla środowiska” pestycydy.
- **firma stosuje białe kłamstwo** – nielegalnie i bezpodstawnie używa ekoznaków i certyfikatów, a także stosuje zbyt przerysowane, sugestywne obrazy, podaje zmyślane dane, mające poświadczyć ekologiczność wyrobu – innymi słowy treść i forma fałszywych etykiet ma wprowadzić klienta w błąd.
- **firma zniekształca rzeczywisty wpływ produktu na środowisko** – eksponuje aspekt ekologiczny (na przykład że opakowanie wyprodukowane jest z tworzywa ulegającego

biodegradacji), nie wspomina jednak, jak duży ślad ekologiczny zostawia wyprodukowanie samego produktu lub nawet opakowania.

- **firma pomija pewne informacje**, których ujawnienie mogłoby nadwerężyć „ekologiczny” charakter produktu (np. pralnia chemiczna nazywana jest pralnią ekologiczną).

Ciekawe akcje

→ AKCJA OCZYSZCZANIA OCEANU

- <https://theoceancleanup.com/>

→ Z WŁASNYM KUBKIEM

- <http://zero-waste.pl/z-wlasnym-kubkiem/>

→ AKCJA PLANETA ALBO PLASTIK

- <https://www.natgeotv.com/pl/strona-specjalna/planeta-albo-plastik>

→ AKCJA PLASTIC PLEDGE

- www.nationalgeographic.com/environment/plasticpledge/

→ AKCJA KREDA WSTYDU

- <https://fakty.tvn24.pl/oglada-online,60/poznan-kreda-wstydu-wokol-petow-na-ziemi-wyjatkowa-akcja,1034498.html>

→ BLOG PROSTE MIASTA

- <http://prostemiasta.pl/>

Jeśli chcesz się dowiedzieć więcej

- <https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/plastik-a-klimat-367>
- <http://eko-logis.com.pl/wplyw-segregacji-smieci-na-srodowisko>
- <http://misja-emisja.pl/knowledgebase/niska-emisja-niska-swiadomosc/>
- <https://www.eea.europa.eu/pl/sygna142y/sygna142y-2014/artykuly/odpady-2013-problem-czy-zasob>
- <https://klimada2.ios.gov.pl/segreguj-smieci-dla-klimatu/> Miesiąc dla plastiku <https://ekologia.ceo.org.pl/aktualnosci/miesiac-bez-plastiku>
- <https://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C33690%2Cslad-weglowy-plastiku.html>
- <https://hiro.pl/jak-wygladaloby-zycie-gdybysmy-4-lata-nie-wyrzucali-smieci/>
- <https://smoglab.pl/policz-swoj-slad-weglowy-kalkulator-onz-ci-w-tym-pomoze/>

→ FILMY

1. **Planeta plastiku**
<https://www.cda.pl/video/1623053a>
2. **Tonąc w plastiku**
<https://ncplusgo.pl/Collection/Asset?codename=tonac-w-plastiku>
3. **Plastik jest wszędzie**
<https://vod.tvp.pl/website/plastik-jest-wszedzie,40415228>
4. **Jesteśmy uzależnieni od plastiku**
Jesteśmy uzależnieni od plastiku. I jeśli nic z tym nie zrobimy, to w nim utoniemy
5. **Segreguj odpady mądrze**
Czy papierowy kubek nadaje się do recyklingu? Segreguj odpady dobrze

→ KSIĄŻKI

- „Stanisław Łubieński, *Książka o śmieciach*, Warszawa 2020
- Gerda Raidt, *Śmieci. Najbardziej uciążliwy problem na świecie*, tłum. Katarzyna Łakomik, Warszawa 2019
- Kim Eun-Ju, Lee Ji-Won, *Plastik fantastik?*, tłum. Marta Tychmanowicz, Warszawa 2019

→ SZTUKA

1. Sztuka z recyklingu

- <https://steemit.com/art/@flamingirl/artistic-space-59-artur-bordalo-recycled-scrap-metal-in-its-maximum-expression>
- Recyklon Dorota Brodowska – Recyklony wystawy 2011-2012 (2012)

2. Sztuka ze śmieci

- <https://www.polityka.pl/galerie/1617749,1,jak-artysta-z-meksyku-przemienil-smieci-w-dziela-sztuki.read>

3. Nowe życie starych śmieci

- <https://warszawa.naszemiasto.pl/rzuca-nowe-swiatlo-na-stare-smieci-i-tworzy-dziela-sztuki/ga/c13-4029650/zd/24208572>

4. Przykłady sztuki z recyklingu

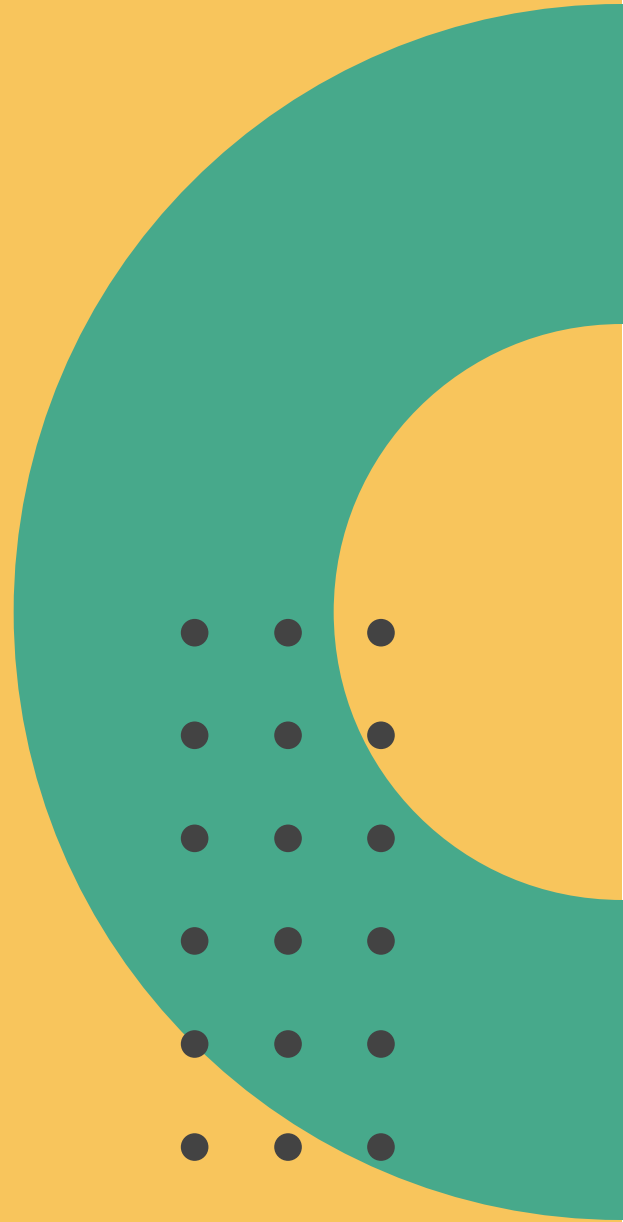
- <https://slideplayer.pl/slide/810227/> <https://ciekawe.org/2015/07/22/sztuka-ze-smieci-zdjecia/>

CZĘŚĆ 2

dla uczennicy, dla ucznia

• • • • • • • •

Ach, ten plastik...

Tworzywa sztuczne to problem dla klimatu

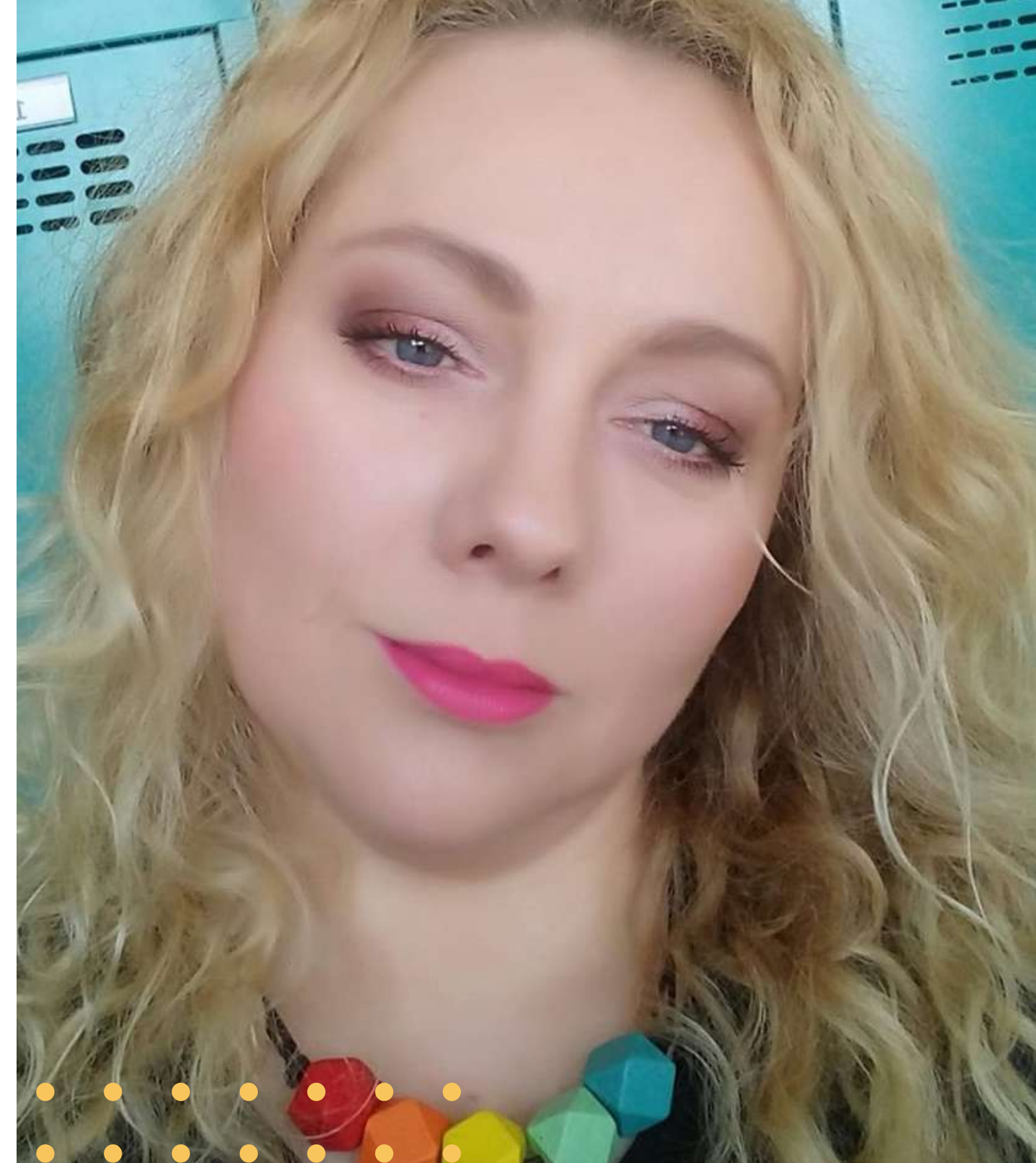

PREZENTACJĘ PRZYGOTOWAŁA DLA CIEBIE

KATARZYNA POLAK

SPOŁ
 ED
DLA KLIMATU

W ramach projektu
SpołEd dla klimatu

ODPADY TO PROBLEM DLA KLIMATU

Przyjrzyjmy się wpływowi plastiku na klimat, gdyż jest to problem nie tylko ekologiczny, ale też klimatyczny.

WSPANIAŁY WYNALAZEK...?

Plastik jest tani i wytrzymały, łatwo z niego stworzyć przedmioty o dowolnym kształcie i w zależności od dodatków może mieć pożądane właściwości, dzięki czemu ma wiele różnorodnych zastosowań. Tworzywa sztuczne okazały się tak przydatne, że stały się nieodłączną częścią gospodarki, a ich produkcja ciągle rośnie.

**Jak to się stało, że coś tak
użytecznego i wszechstronnego
jak plastik szkodzi planecie i ma
wpływ na zmiany klimatyczne?**

Sprawdźmy to!

CZY ZNASZ TE POJĘCIA?

cykl życia tworzyw sztucznych

przemysł petrochemiczny

gospodarka odpadami

emisje gazów cieplarnianych

mikroplastik

recykling

ślad węglowy

greenwashing

**Przyjrzyjmy się
faktom...**

CZYM JEST PLASTIK?

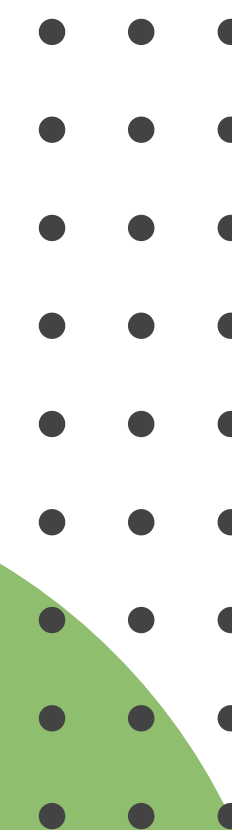
Tworzywa sztuczne, potocznie zwane plastikami, powstają w zdecydowanej większości z ropy naftowej lub gazu ziemnego, które następnie poddaje się rafinacji i wzbogaca różnymi dodatkami.

PIORUNUJĄCA KARIERA PLASTIKU

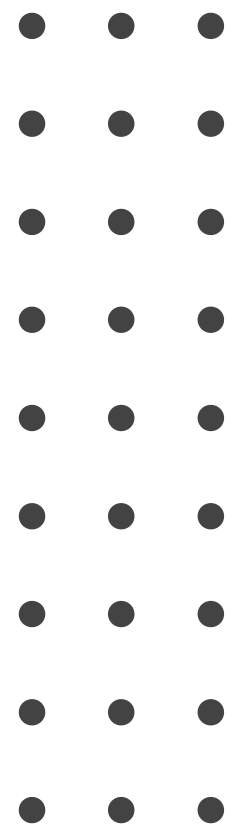
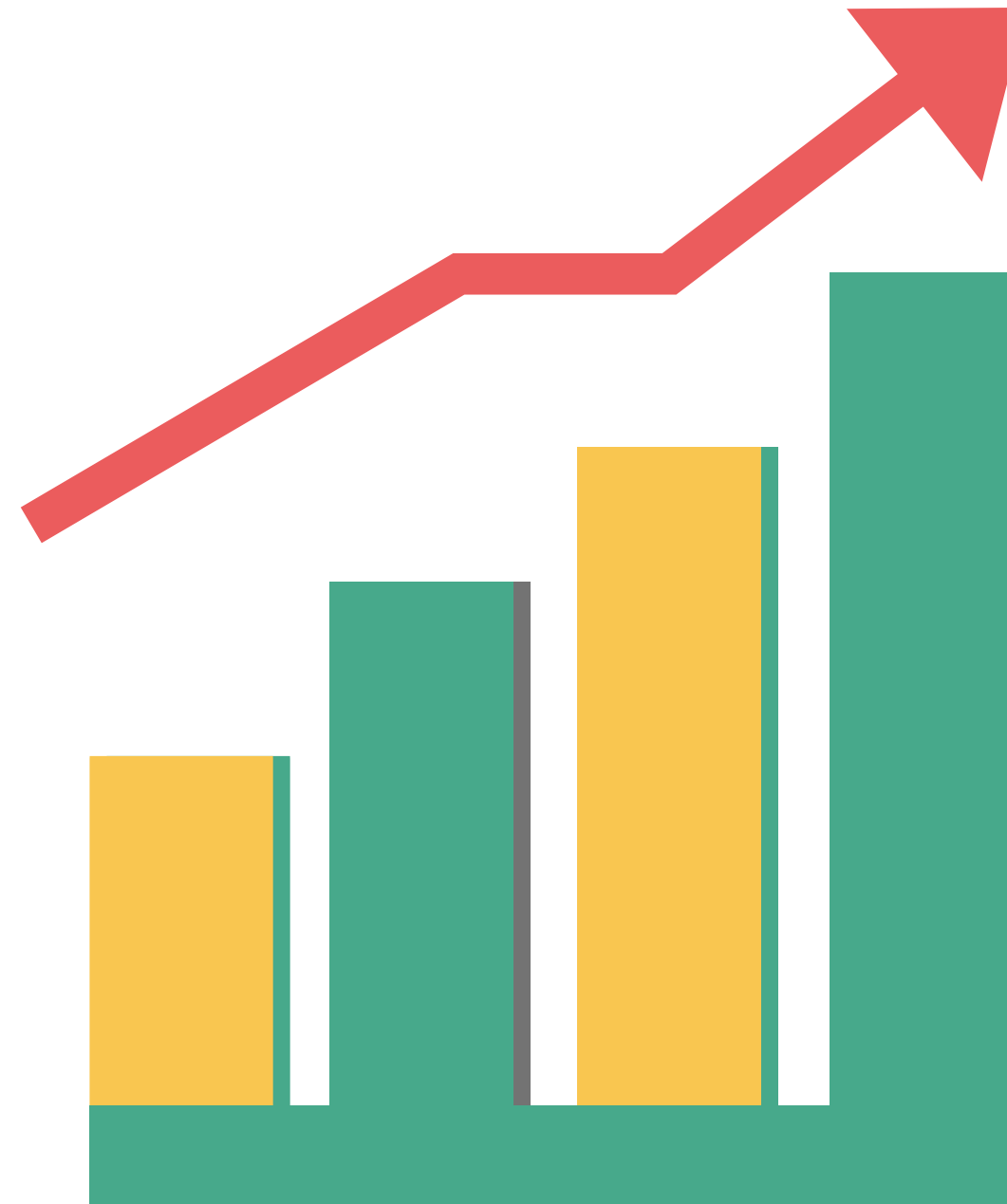
Sto lat temu plastiku w naszym życiu zupełnie nie było, w połowie XX wieku produkcja wynosiła **2 mln ton**, obecnie zaś wytwarzamy go w ilości przekraczającej **400 mln ton rocznie**, z czego największy udział ma produkcja plastiku do produkcji jednorazowych opakowań.

PIORUNUJĄCA KARIERA PLASTIKU

zobacz wykres

MIKROPLASTIK – MAKROPROBLEM

Plastik nie znika tak po prostu ze środowiska, lecz stopniowo zamienia się w mikroplastik i staje toksycznym pyłem, powodującym chaos w łańcuchu pokarmowym. Trafia do planktonu, zjadają go ryby, a za pośrednictwem zwierząt trafia też na nasze stoły.

**Co roku każdy z nas zjada
co najmniej kilkadziesiąt tysięcy
cząsteczek mikroplastiku.**

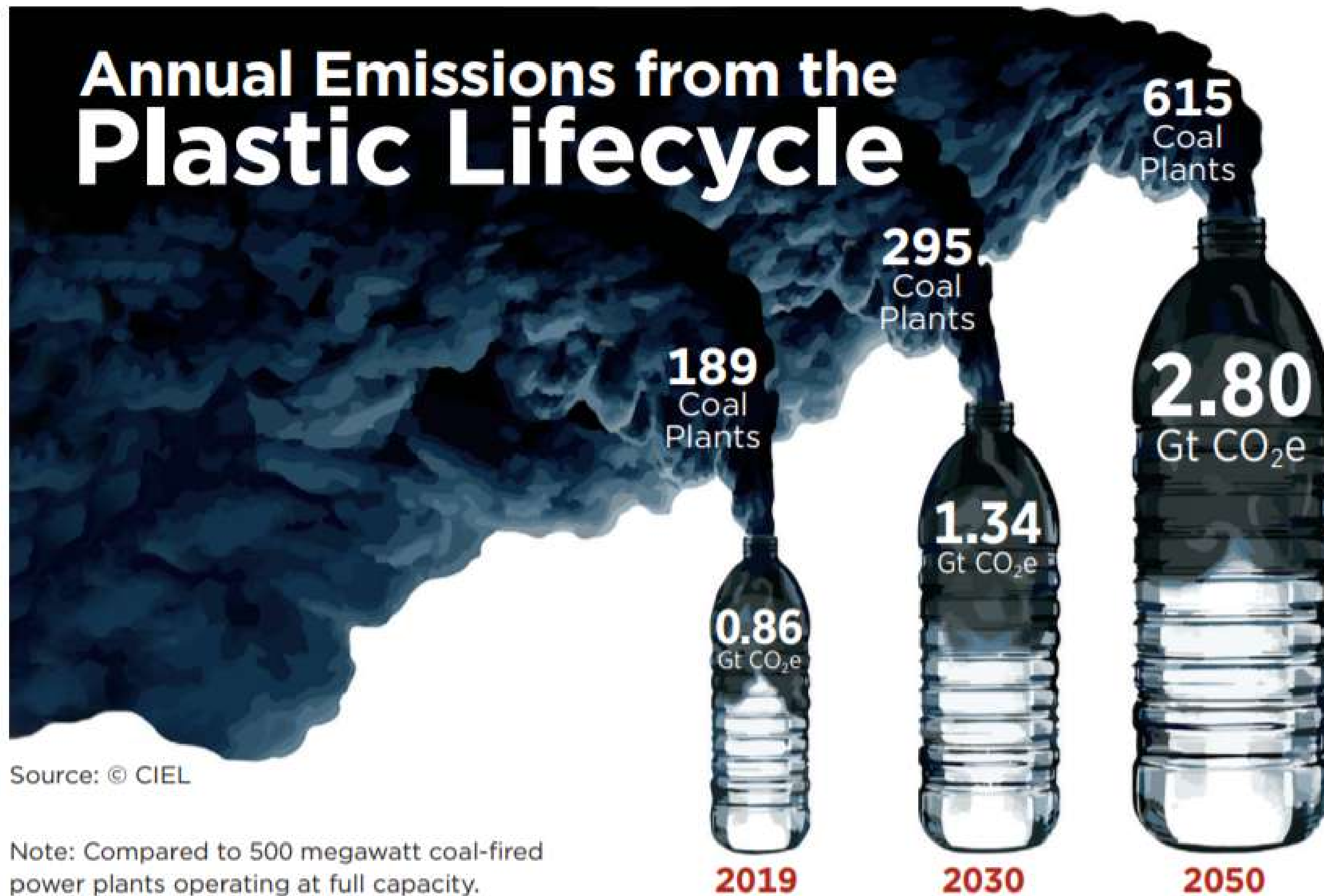
ŚWIATOWA PRODUKCJA TWORZYW SZTUCZNYCH

Wpływ produkcji i utylizacji tworzyw sztucznych na zmianę klimatu jest bardzo znaczący.

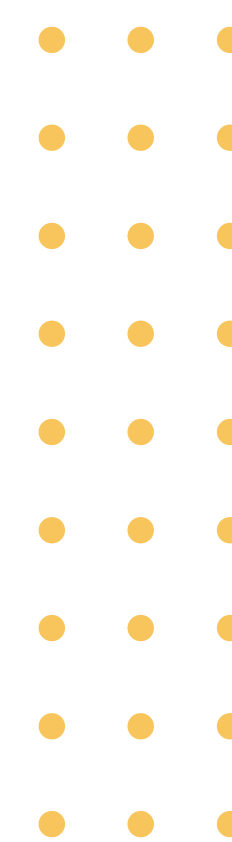
Aktualne emisje z produkcji i spalania plastiku wynoszą 0,86 mld ton CO₂e (równoważnika dwutlenku węgla). Jeśli będą rosły dalej zgodnie z prognozami przemysłu petrochemicznego, który planuje budowę setek nowych instalacji do produkcji tworzyw sztucznych, to **do 2030 roku emisje wzrosną do poziomu 1,34 mld ton, a do 2050 roku 2,80 mld ton.**

Annual Emissions from the Plastic Lifecycle

Plastik a emisje gazów cieplarnianych

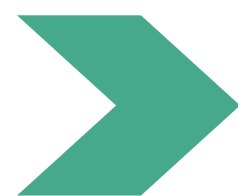
Emisje gazów cieplarnianych mają miejsce na każdym etapie cyklu życia plastiku:

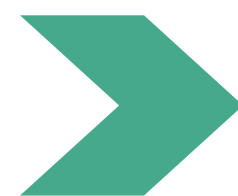
podczas wydobywania paliw kopalnych i ich transportu

podczas zagospodarowywania odpadów plastikowych

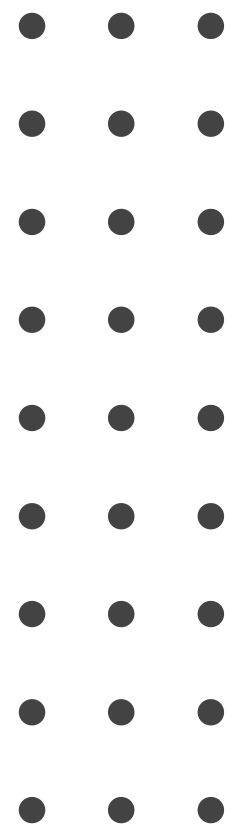
podczas rafinacji i wytwarzania produktów

długoterminowo podczas degradacji w środowisku

Plastik a emisje gazów cieplarnianych

[zobacz wykres](#)

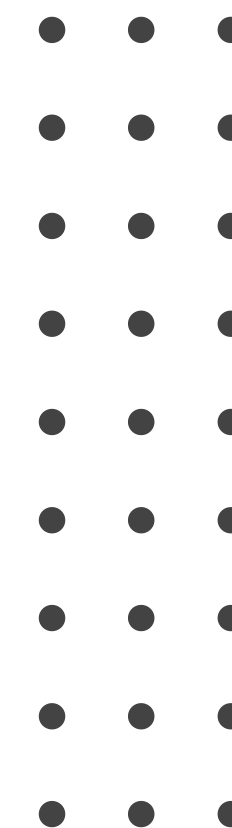

Plastik a emisje gazów cieplarnianych

Recykling, choć jest z nim związane zużycie energii, zmniejsza zapotrzebowanie na produkcję nowego plastiku, dzięki czemu tonie pozyskiwanego w ten sposób plastiku można przypisać tzw. **ujemne emisje**.

Plastik a emisje gazów cieplarnianych

Największe emisje, ok. 0,9 tCO₂e na tonę plastiku mają miejsce w sytuacji spalania odpadów.

Gdy plastik trafia na wysypisko lub do środowiska, jest to prawie neutralne emisyjnie.

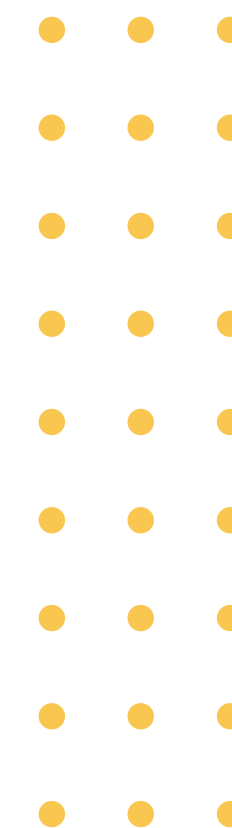

zobacz wykres

Plastik a emisje gazów cieplarnianych

Trafiający do środowiska plastik zaczyna ulegać degradacji, podczas której emituje metan i inne gazy cieplarniane. Dodatkowo, znajdujące się w oceanach cząsteczki mikroplastiku są szkodliwe dla fitoplanktonu, stanowiącego istotny mechanizm usuwania dwutlenku węgla z atmosfery oraz produkcji węglowodanów dla zooplanktonu i większych zwierząt, uczestniczących w usuwaniu węgla w głębiny oceaniczne – obecność plastiku w oceanach spowalnia więc zdolność oceanu do pochłaniania CO₂.

EKOŚCIEMA, CZYLI JAK SIĘ NIE NABRAĆ...

EKOŚCIEMA, CZYLI JAK SIĘ NIE NABRAĆ...

Dużym nadużyciem, związanym z zafałszowywaniem informacji o szkodliwości odpadów dla środowiska, jest **greenwashing**

czyli zjawisko polegające na wywoływaniu u klientów poszukujących towarów wytworzonych zgodnie z zasadami ekologii i ochrony środowiska wrażenia, że produkt lub firma go wytwarzająca są w zgodzie z naturą i ekologią (nazywany też „ekościemą”, „zazielenianiem”, „zielonym mydleniem oczu” czy „zielonym kłamstwem”).

**Jak widać, plastik bardziej
nam szkodzi, niż służy.**

**Co możemy zrobić
w takiej sytuacji?**

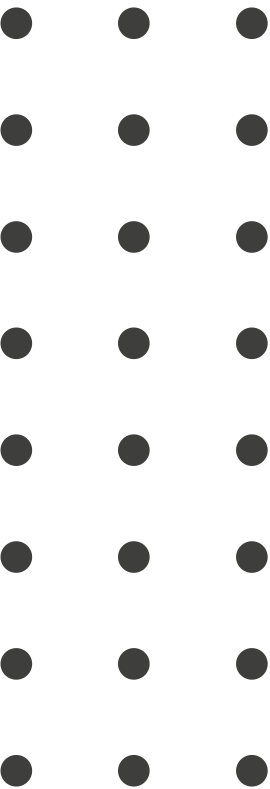

TRZEBA DZIAŁAĆ!

Aby powstrzymać rosnący negatywny wpływ plastiku na klimat, potrzebne są pilne i zdecydowane działania.

Potrzebne jest:

- zakończenie produkcji i stosowania jednorazowego plastiku
- wstrzymanie rozwoju nowej infrastruktury naftowej, gazowej i petrochemicznej
- wspieranie przejścia do społeczności o zerowej ilości odpadów (zero-waste)
- wdrożenie rozszerzonej odpowiedzialności producenta jako kluczowego elementu gospodarki obiegu zamkniętego
- przyjęcie i wdrażanie ambitnych celów ograniczenia emisji gazów cieplarnianych we wszystkich sektorach, w tym produkcji tworzyw sztucznych

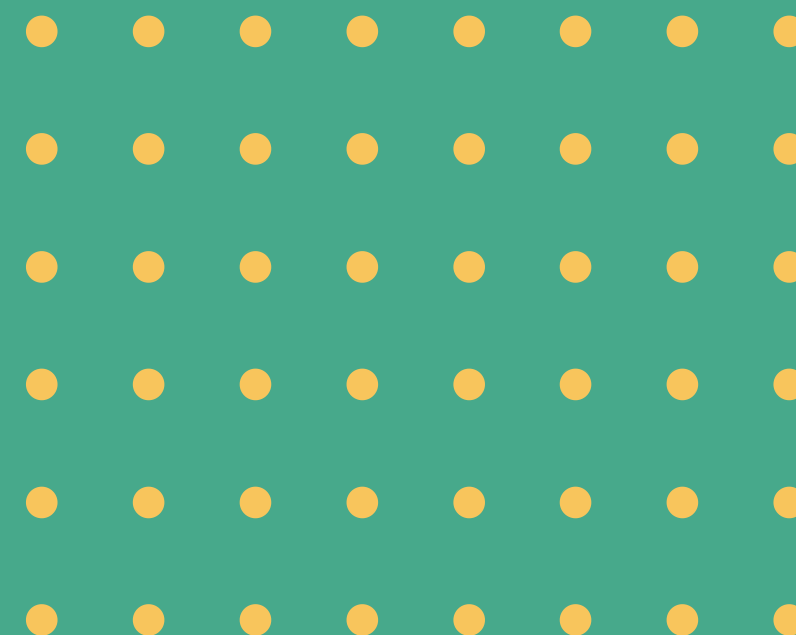

Co możemy zrobić my?

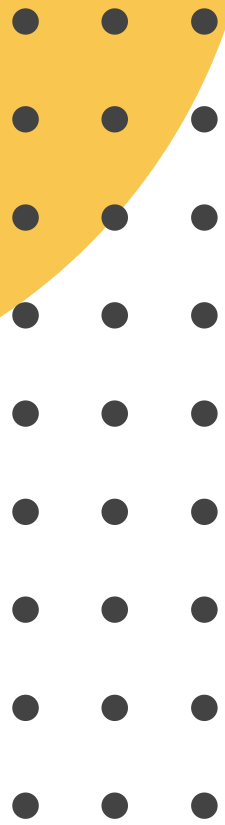
**Sprawdź,
co zapamiętałeś/
zapamiętałaś:**

<https://bit.ly/plastikowy>

Dziękuję za uwagę

Metody pracy z przygotowanymi materiałami:

Z przedstawioną sytuacją dylematyczną możesz pracować z uczennicami i uczniami w zróżnicowany sposób w zależności od potrzeb grupy, jej liczebności czy relacji, jakie między Wami panują. Do omówienia tematu przyda się prezentacja dotycząca wpływu śmieci i plastiku na klimat. Przygotowane metody i narzędzia pracy można wykorzystać również w edukacji zdalnej. Materiały zostały przygotowane w ten sposób, by można je było wyświetlać klasie lub udostępniać.

Metoda 1

Zanim zastanowisz się z uczennicami i uczniami, jak postąpić, możecie wspólnie przeanalizować sytuację. Zaproponowane pytania wykorzystują tzw. **METODĘ PIĘCIU PALCÓW**. Polega ona na analizowaniu sytuacji z uwzględnieniem pięciu czynników: obserwacji, rozumienia, analizy, argumentacji i fantazjowania. W czasie zajęć możesz również wykorzystać grafikę przygotowaną dla tej metody.

➔ Więcej na temat metody możesz przeczytać w *Krok dalej: inspiracje metodyczne nie tylko dla nauczycieli etyki*, red. Alina Płaziak-Janiszewska i inni, Poznań 2019, s. 138-139.

PYTANIA DO TEKSTU (STRONA 40):

- Jakie motywacje kierują uczestnikami projektu?
- Jakie poglądy na temat zmian klimatycznych prezentują?
- Co jest ważne dla każdego z nich?
- Czy uczucia mogą być wytłumaczeniem naszych działań?
- Dlaczego propozycja Olafa oburzyła Marcina?
- Jaki wpływ na Marcelę ma zaangażowanie emocjonalne?
- Jaki wpływ na postawy uczniów ma świadomość problemu?
- Jakie argumenty wymienia Marcin? Czy można poszerzyć ich listę?

- Jakie motywacje stoją za działaniem ojca Olafa?
- Czy w ocenie naszych działań ważne jest otoczenie, w którym żyjemy?
- Czy rozmowa Olafa z ojcem może być trudna? Dlaczego?
- Na co Olaf jest narażony?
- Czy projekt może utrudniać czyjeś działania? Czyje i dlaczego?
- Jak zaangażowanie Marcina w Młodzieżowym Strajku Klimatycznym przekłada się na jego działania?
- Jak myślisz, jakie rozwiązanie może zaproponować Marcela?
- Rozważ, jak mogą się potoczyć losy projektu, a jak twoim zadaniem powinien on przebiegać.

Metoda 2

Do analizy sytuacji możesz wykorzystać **METODĘ DRZEWKA DECYZYJNEGO**, którą znajdziesz w załączniku. Ona pozwoli Wam uporządkować pracę zgodnie z innymi kryteriami.

Uczennice i uczniowie będą musieli określić:

- na czym polega sytuacja wymagająca podjęcia decyzji;
- jakie wartości są ważne dla bohatera;
- jakie rozwiązania są możliwe;
- jakie mogą być pozytywne i negatywne skutki przyjętych rozwiązań.

Metoda 3

Kolejną aktywizującą formą pracy może być tzw. **RYBI SZKIELET**. Rozpoczynamy zajęcia od przygotowania schematu przypominającego rybi szkielet. W miejscu jego głowy wpisujemy problem, z którym mamy do czynienia. Tutaj to może być np. kryzys klimatyczny czy w mniejszej skali sytuacja, w jakiej znajduje się główny

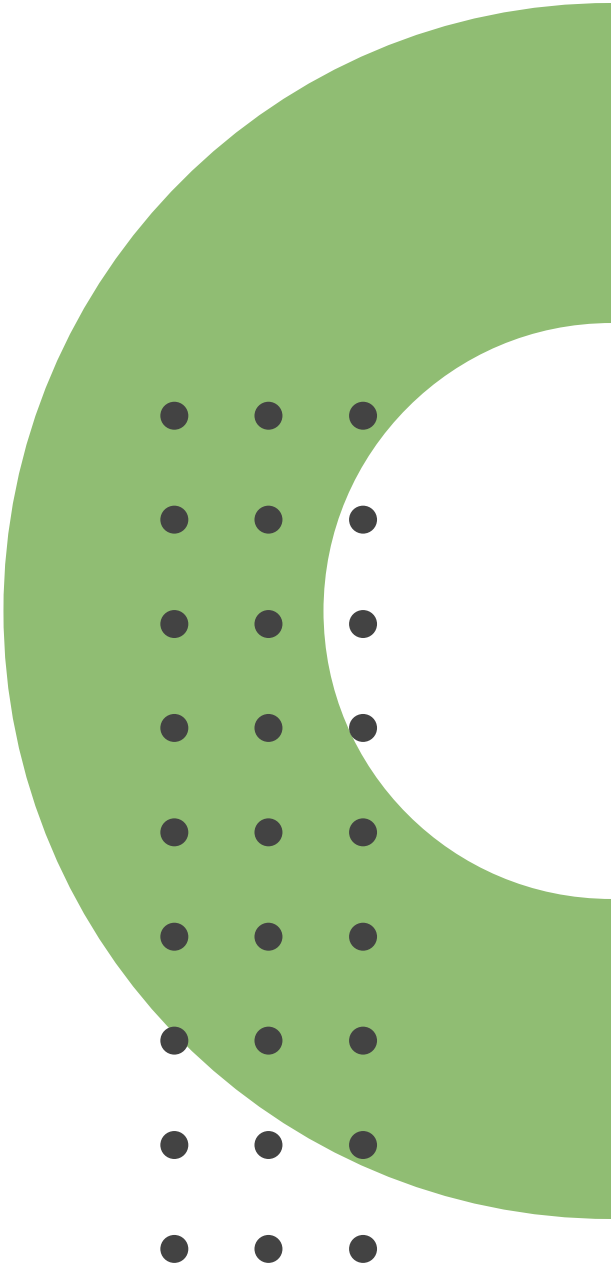
bohater problemu. Uczniowie metodą burzy mózgów ustalają, jakie są główne czynniki wpływające na daną sytuację. Wpisujemy je na główne ości. Kolejnym etapem jest wypracowanie w ramach rozmowy w grupach utworzonych wokół problemów opisanych na ościach głównych, jakie czynniki wpływają na ich powstanie. Z czynników wpisanych na małe ości jakie mogą być pozytywne i negatywne skutki przyjętych rozwiązań. wybierają te najistotniejsze i ustalają, jak można sobie z nimi poradzić.

➔ Do materiałów dołączamy również grafikę. Możesz ją wydrukować (jeśli pracujesz w klasie) albo udostępnić ją za pośrednictwem platformy edukacyjnej, z której korzystasz.

Metoda 4

Zastosuj ANALIZĘ SWOT, dzieląc kartkę na 4 równe pola, by wypisać tam mocne strony (S), słabe strony (W), szanse (O) i zagrożenia (T) omawianego problemu, wątku lub którejś z prezentowanych postaw.

• • • • • • • • •

Dylemat

– Więc ustalone: Marcin, Paweł i Kamila. A jeśli nie ma więcej chętnych, to robicie ten projekt we czwórkę – podsumowała biologiczka. – Chyba, że ktoś jeszcze dołączy.

– W takim razie jeszcze ja się zgłaszam... – Z ostatniej ławki dobiegł cichy głos Marceli, która podniosła rękę, lekko się rumieniąc.

– Właściwie to ja też bym chciał! – Szybko zareagował Olaf, zerkając na Marcelę.

– A co to za projekt? Może pani przypomnieć? Jakoś się nie skupiłem...

– Dobrze, ale tym razem się skup. – Pani Bielecka spojrzała z wyrzutem na Olafa, a klasa zachichotała. – Waszym zadaniem jest opracowanie szkolnej kampanii w ramach Tygodnia Edukacji Globalnej, tegoroczna edycja dotyczy zmian klimatycznych. Opracujcie strategię działań, żeby dotrzeć ze świadomością klimatyczną do całej społeczności szkoły. Waszej klasie przypadł w udziale plastik i inne odpady. Zastanówcie się, jak działa na klimat, zbierzcie informacje, może zrobicie jakieś plakaty, ulotki, akcje – macie na to cztery tygodnie. Zresztą, sami wiecie, co robić, Marcin brał udział w MKS-ie, Paweł i Kamila działają w samorządzie, jest was pięcioro, liczę na waszą kreatywność... W razie pytań i wątpliwości, służę pomocą. Na razie przegadajcie to między sobą, ustalcie coś i dajcie mi znać.

***

– Hej, Marcela, mam super wiadomość, będziemy mieć świetne gadżety ekologiczne na ten projekt. Fajnie, co? – Zawadiacko uśmiechnął się Olaf, doganiając koleżankę na szkolnych schodach.

– O, hej, brzmi nieźle... chyba. Rozmawiałeś o tym z Marcinem? Wczoraj wstępnie ustaliliśmy plan działań.

– Kto ustalił?

– No my... to znaczy Marcin ...i ja. Mieliśmy dziś powiedzieć pozostałym... – Zmieszła się Marcela.

– Myślałem, że spodoba ci się, że załatwiłem do projektu coś, dzięki czemu przebijemy inne klasy – rzucił z wyrzutem Olaf.

– Co takiego załatwiłeś? – Marcin pojawił się nie wiadomo skąd. – Mamy już pomysł...

– Człowieku, daj spokój, pewnie narysujesz plakacik, pokrzyczysz na przerwie,

a możemy mieć prawdziwą profesjonalną kampanię! – Zdenerwował się Olaf.

– Nie kłóćcie się, pomysł Marcina jest świetny, chce zaprosić naukowców od klimatu, ale też możesz powiedzieć, co załatwiłeś, może to wykorzystamy.

– Będziemy mieć banery, breloczki, maskotki i gadżety dla każdego ucznia, do tego darmowe napoje i catering. Rozmawiałem z tatą i zaproponował, że pomoże we wszystkim, jego firma ma takie możliwości, że...

– Wiesz co, daj spokój z tą firmą tatusia, to jego kampania czy nasza? Jego firma próbuje się zazielenić i da nam zabawki z logo? Produkuje PETy dla połowy Polski z takim śladem węglowym, że głowa mała, a w reklamach promuje linię ekologiczną. Lepiej go spytaj, czy rzeczywiście całą produkcję zawiesi i pójdzie w biodegradowalne tworzywa, czy mu się opłaca, jeśli ma jeszcze spalarnię plastiku. Czy ty jesteś ślepy? Przyniesiesz plastik, żeby ograniczać plastik? Przecież to się wszystko później zmienia w mikroplastik, jak my to mamy rozdawać i patrzeć ludziom w twarz? – denerwował się Marcin.

– Żebyś wiedział, że porozmawiam, nie wierzę w ani jedno twoje słowo, możemy mieć super kampanię, ale ty nie możesz przełknąć, że ktoś ma większe możliwości niż ty i ci pajace z transparentami! – krzyczał Olaf.

– Cicho! – fuknęła Marcela. – Olaf, pogadaj ze swoim tatą, a poza tym i tak musimy się dogadać... Chyba najważniejszy jest tu jednak klimat.

Materiały interaktywne

→ **Link do ćwiczenia podsumowującego znajomość pojęć**

<https://view.genial.ly/5fb1036ff21b400d02d74a3f/game-action-untitled-genially>

→ **Grafiki w formie edytowalnego dokumentu PDF**

RYBI SZKIELET

<https://www.liveworksheets.com/xz1346979ci>

DRZEWKO DECYZYJNE 1

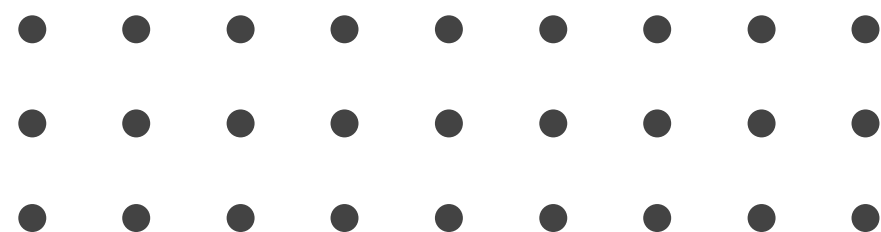
<https://www.liveworksheets.com/ob1346991rx>

DRZEWKO DECYZYJNE 2

<https://www.liveworksheets.com/aj1346996my>

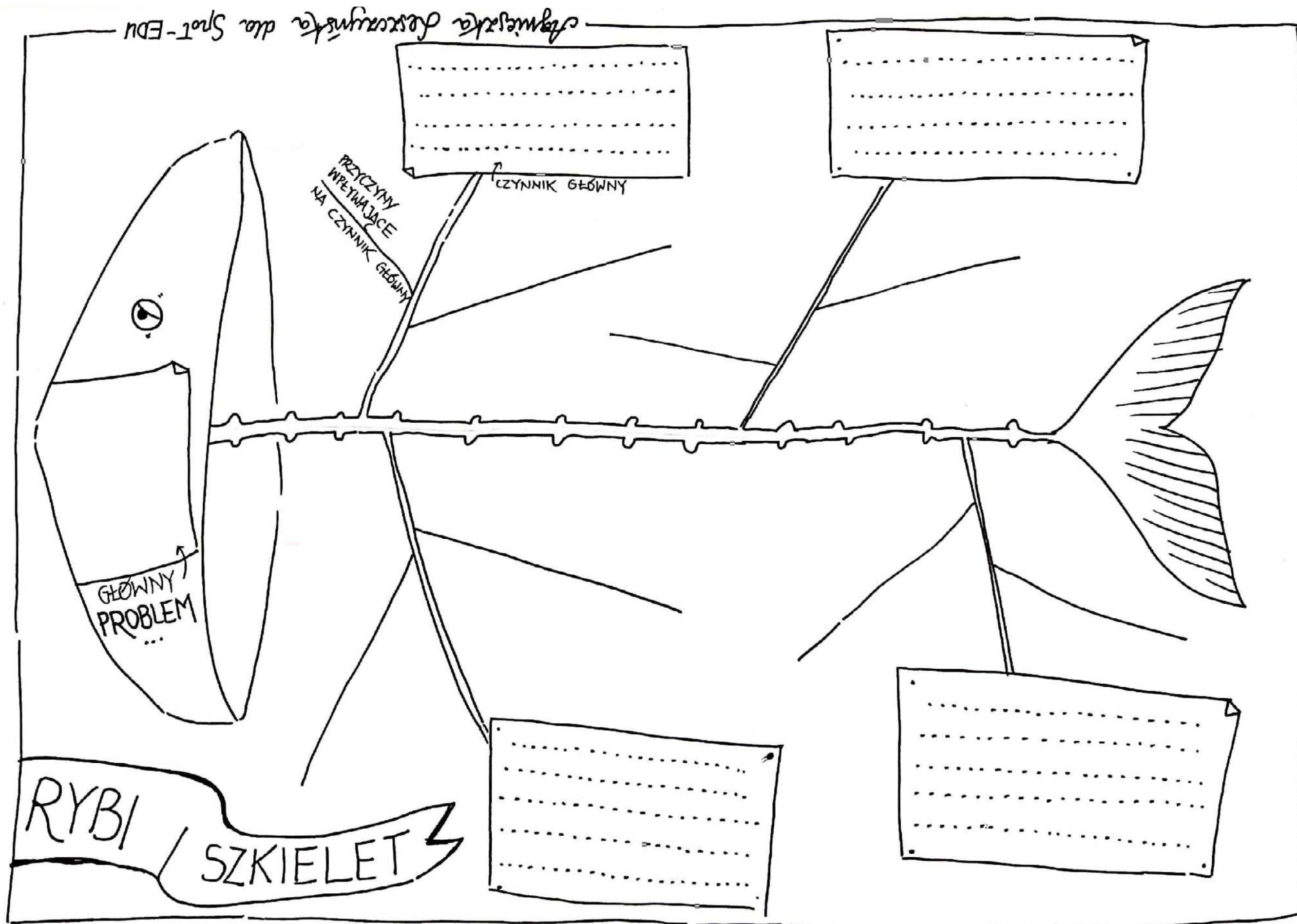
→ **Klimaty – dylematy online**

<https://bit.ly/klimatydylematy>

Grafiki do wydruku

DRZEWKO DECYZYJNE

POZYTYWNE a)

POZYTYWNE b)

NEGATYWNE a)

NEGATYWNE b)

a)

rozwiązania:

b)

problem:

Agnieszka Decyzynska dla SPOT-EDU

METODA 5. PALCÓW

miejsce na notatki:

OBSERWACJA

ROZUMIENIE

ANALIZA

ARGUMENTACJA

FANTAZJOWANIE

stwierdzenia dotyczących dla Spot-EDU